

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky **G. C.**, zastúpenej JUDr. M. K., proti odporcovi **Ing. V. C.**, zastúpenému JUDr. J. P., IČO : X., **o zmenu bytovej náhrady**, vedenej na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 8 C 210/2006, o dovolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 21. mája 2009, sp. zn. 6 Co 178/08, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 21. mája 2009, č.k. 6 Co 178/08-160 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava V rozsudkom zo 16. mája 2008, č.k. 8 C 210/2006-106 určil, že povinnosť odporcu vypratať byt, nachádzajúci sa v B., na V. poschodí, pôvodne uloženú rozsudkom Okresného súdu Bratislava V z 22. augusta 1997, č.k. 24 C 80/97-18 v spojení s opravným uznesením z 5. februára 1998, č.k. 24 C 80/97-34 pod podmienkou pridelenia náhradného bytu, je odporca povinný splniť bez ohľadu na túto podmienku, do 15 dní od právoplatnosti rozsudku. Na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že po zrušení práva spoločného nájmu bytu (navrhovateľky a odporcu ako bývalých manželov) odporcovi, až do zabezpečenia bytovej náhrady navrhovateľkou (náhradného bytu) svedčilo právo bývania v danom byte, a preto už skutočnosť, že odporca opakovane dlhšiu dobu neplatil nájomné a pomernú časť nákladov spojených s užívaním bytu mohla byť dôvodom na zmenu súdneho rozhodnutia ohľadne bytovej náhrady. Za rozhodujúci dôvod považoval však súd prvého stupňa zmenu pomerov, ktorá nastala u odporcu získaním v čase do nariadenia a uskutočnenia výkonu rozhodnutia alebo v tomto prípade v čase do zabezpečenia náhradného bytu navrhovateľkou, rodinného domu v H. T., ktorý odporca postavil v roku 2005, je v jeho výlučnom vlastníctve, spĺňa všetky podmienky dôstojného bývania a preto má odporca pre seba trvalé bývanie

zabezpečené. Súd prvého stupňa v dôvodoch svojho rozhodnutia ďalej uviedol, že i keď sa daná nehnuteľnosť nenachádza v mieste pracoviska odporcu (v B.), vzhľadom na jej vzdialenosť (68 km) a dobré možnosti vlakového spojenia, nie je možné túto okolnosť považovať za prekážku, ktorá by odporcovi bránila dom riadne užívať. Je vecou odporcu, že v dome v jeho výlučnom vlastníctve bez vážnych dôvodov nerealizuje svoju potrebu bývania. Preto by bolo v rozpore s dobrými mravmi a nespravodlivé od navrhovateľky požadovať splnenie povinnosti, ktorú má uložené právoplatným súdnym rozhodnutím, t.j. zabezpečiť odporcovi náhradný byt. Vzdialenosť domu od pracoviska odporcu, ktorú si zvolil sám, nie je totiž taká, aby mu bránila v riadnom výkone jeho doterajšej práce. Navyše zamestnávateľ odporcu disponuje ubytovaním pre svojich zamestnancov, ktorí do práce dochádzajú. Iné dôvody, pre ktoré by mal odporca trvať na bytovej náhrade pri možnosti zabezpečiť si ubytovanie v zariadení zamestnávateľa počas pracovných dní a s poukazom na jeho príjem, súd prvého stupňa nezistil. Takýmito dôvodmi nie sú ani rodinné dôvody, keďže účastníci konania majú dospelé deti a rozhodnutie o ich zverení do osobnej starostlivosti niektorému z nich už na svojej účinnosti stratilo. Okrem toho jeden syn účastníkov konania študuje v D. a druhý syn býva väčšinou práve v rodinnom dome odporcu. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil súd prvého stupňa § 142 ods. 1 O.s.p.

Na odvolanie odporcu Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 21. mája 2009, sp.zn. 6 Co 178/08 napadnutý rozsudok zmenil (§ 220 O.s.p.) a návrh zamietol z dôvodu, že súd prvého stupňa síce vo veci na riadne zistenie skutkového stavu vykonal dokazovanie v potrebnom rozsahu, avšak vec nesprávne právne posúdil. Navrhovateľke uložil povinnosť zaplatiť odporcovi náhradu trov konania k rukám advokátky vo výške 514, 17 €, do troch dní. Vzhľadom na predmet sporu, nesúhlasil so záverom súdu prvého stupňa, že na strane odporcu došlo k zmene pomerov spočívajúcej v tom, že si odporca postavil rodinný dom v H. T. a tým si svoju bytovú otázku vyriešil. Dospel k záveru, že od odporcu nie je možné spravodlivo požadovať, aby denne cestoval do svojho zamestnania v B., resp. aby požadoval od svojho zamestnávateľa zabezpečenie ubytovania pre dochádzajúcich zamestnancov s odvolávaním sa na dobré mravy, keďže povinnosť odporcu vypratať byt je nesporne viazaná na zabezpečenie bytovej náhrady, ktorá odporcovi ako nájomcovi bezpochyby patrí. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podala navrhovateľka dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodnila poukazom na § 241 ods. 2 písm. a/, b/ O.s.p. a navrhla, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil. Nesúhlasila s dôvodmi uvedenými v rozhodnutí odvolacieho súdu, pretože tieto nemajú oporu vo vykonanom dokazovaní a poukázala na skutočnosť, že v súlade s § 712c ods. 3 Občianskeho zákonníka a právoplatným rozsudkom súdu prvého stupňa (rozsudok Okresného súdu Bratislava V z 5. februára 1998, sp.zn. 24 C 80/1997) si splnila povinnosť poskytnúť odporcovi bytovú náhradu, ponukou z 1. decembra 2003 a nakoľko bytovú náhradu odporca bezdôvodne odmietol, jeho nárok na bytovú náhradu zanikol. Namietla, že členom senátu odvolacieho súdu, ktorý vo veci rozhodol bol JUDr. M. C., sudca rozhodujúci v tejto veci o nariadení predbežného opatrenia na súde prvého stupňa, čím nebola zaručená nestrannosť a objektivita rozhodovania odvolacieho súdu.

Odporca vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že navrhuje dovolanie ako bezdôvodné zamietnuť, keďže konanie nemalo vady, pre ktoré by bolo potrebné napadnuté rozhodnutie zrušiť. Namietol navrhovateľkou tvrdenú skutočnosť v dovolaní, že mu v roku 2003 zabezpečila náhradný byt, keďže nájomná zmluva, ktorá mu bola predložená, nespĺňala zákonom požadované formálne náležitosti zabezpečenia bytovej náhrady a to najmä vyhlásenie oprávnenej osoby, že uzavrie nájomnú zmluvu. Zároveň neobsahovala riadnu špecifikáciu nehnuteľnosti, keď ako číslo listu vlastníctva, na ktorom mala byť zapísaná, bolo uvedené rodné číslo odporcu. Jemu nebolo žiadnym spôsobom preukázané, že prípadný budúci prenajímateľ ponúkaného bytu je skutočne jeho vlastníkom a zároveň, že disponuje právom uvedenú nehnuteľnosť prenajať tretej osobe. Skutočnosť, prečo v byte, v ktorom s navrhovateľkou býva po zrušení ich práva spoločného nájmu bytu, neplatil pomernú časť nájomného a úhrad za služby spojené s nájmom bytu vyplývala z toho, že samotná navrhovateľka predmetný byt opustila dňa 1. marca 2000 a jeden a pol roka neprispievala žiadnymi finančnými prostriedkami na nájom bytu, pričom v tomto období všetky náklady spojené s nájmom bytu uhrádzal výlučne on, ktorý navrhovateľke po jej návrate do bytu navrhol zápočet svojej pohľadávky na nezaplatenej pomernej časti nájomného a platieb za služby spojené s nájmom bytu. Bolo by v rozpore s dobrými mravmi od neho požadovať, aby svoju otázku bývania riešil prostredníctvom ubytovne svojho zamestnávateľa alebo pravidelnou dochádzkou do B. z víkendového domu v H. T., nakoľko by to pre neho znamenalo neprimerané finančné, fyzické ale i psychické zaťaženie. Okolnosť, že členom odvolacieho senátu, ktorý v danej právnej veci rozhodol, bol aj sudca JUDr. M. C.,

rozhodujúci na súde prvého stupňa v tejto veci o návrhu navrhovateľky na nariadenie predbežného opatrenia, nespôsobilá zaujatosť a neobjektívnosť rozhodovania odvolacieho senátu. Poukázal na skutočnosť, že predseda odvolacieho senátu JUDr. M. M. predložil spis predsedníčke Krajského súdu v Bratislave za účelom pridelenia iného sudcu náhodným výberom, ktorá spis vrátila ako nedôvodne predložený, keďže JUDr. M. C. vo veci meritórne na súde prvého stupňa nerozhodoval.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, proti ktorému je tento opravný prostriedok prípustný (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), v rozsahu vyplývajúcom z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorým možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu. Keďže konanie o každom mimoriadnom opravnom prostriedku má vždy znak výnimočnosti, rámec možného prieskumu obmedzuje zákon len na taxatívne ustanovené dôvody prípustnosti konania o mimoriadnom opravnom prostriedku.

V zmysle § 236 ods. 1 O.s.p. možno dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie proti rozsudku je prípustné, ak je napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie je prípustné aj proti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.).

Dovolanie je prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 (§ 238 ods. 3 O.s.p.).

Dovolanie navrhovateľky v danom prípade je procesne prípustné, lebo je napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 O.s.p.).

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnuť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie), sa Najvyšší súd Slovenskej republiky v prvom rade zaoberal otázkou, či dovolanie nie je prípustné a dôvodné podľa § 237 O.s.p.

Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, nedostatok návrhu na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

S prihliadnutím na obsah dovolania a v ňom vytýkané nesprávnosti, ktorých sa mal dopustiť odvolací súd, sa vzhľadom na navrhovateľkou tvrdený dôvod dovolania, Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zameril na otázku opodstatnenosti tvrdenia, že konanie trpí vadou uvedenou v § 237 písm. g/ O.s.p., t.j. že vo veci rozhodoval vylúčený sudca.

Podľa ustanovenia § 237 písm. g/ O.s.p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Podľa ustanovenia § 14 ods. 2 O.s.p. na súde vyššieho stupňa sú vylúčení i sudcovia, ktorí rozhodovali vec na súde nižšieho stupňa, a naopak. To isté platí, ak ide o rozhodovanie o dovolaní.

Najvyšší súd Slovenskej republiky pri svojom rozhodovaní vychádzal z ustálenej súdnej praxe, v zmysle ktorej existencia žiadneho rozhodnutia alebo existencia právoplatného rozhodnutia nadriadeného súdu o tom, že sudca je alebo nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci, nebráni dovolaciemu súdu pri skúmaní podmienok prípustnosti dovolania v zmysle § 237 písm. g/ O.s.p. posúdiť túto otázku samostatne a prípadne i inak,

než ju posúdil nadriadený súd súdu procesnému, ktorý vo veci rozhodoval (viď R 59/97). Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že v danej veci išlo o prípad, kedy pred odvolacím súdom rozhodoval vylúčený sudca.

Nestrannosť sudcu sa prejavuje v dvoch aspektoch. Prvý spočíva v rýdzo osobnom presvedčení určitého sudcu v danej veci. Keďže ide o subjektívnu kategóriu vyjadrujúcu vnútorný psychický vzťah samotného sudcu k prejednávanej veci (zahrňuje vzťah sudcu k predmetu konania, k jeho účastníkom a prípadne k ich právnym zástupcom), je o nej schopný vypovedať jedine sám sudca. Takto úzko ponímaná kategória nestrannosti by však nenašla v praxi uplatnenie bez jej vyjadrenia aj v širšej, objektívnej rovine. Za objektívne nemožno považovať len to, ako sa nestrannosť sudcu javí navonok (napr. účastníkovi konania), ale najmä to, či reálne existujú okolnosti, ktoré by mohli objektívne založiť pochybnosti o tom, či sudca disponuje určitým vzťahom k veci.

Z vyššie uvedeného vychádza aj judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá rozoznáva subjektívne hľadisko nestrannosti sudcu, zahrňujúce osobné presvedčenie a správanie sudcu vo veci a hľadisko objektívne, založené na existencii dostatočných záruk pre vylúčenie akejkoľvek legitímnej pochybnosti o zaujatosti sudcu (Saraiva de Carvalho proti Portugalsku, 1994, Gautrin a ďalší proti Francúzsku, 1998).

Z tohto pohľadu dôjde k vylúčeniu sudcu z prejednávania a rozhodovania veci nielen vtedy, keď jeho vzťah k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom je založený na zaujatosti skutočne preukázanej, ale rovnako aj vtedy, keď existuje čo i len najmenšia pochybnosť o jeho nestrannosti v očiach verejnosti [viď tiež zásady prijaté judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorých spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná ("justice must not only be done, it must also be seen to be done")].

Inštitút vylúčenia sudcu je objektívnou procesnou kategóriou, a tým na samotnom rozhodovaní podľa ustanovenia § 16 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku zásadne nezávislou. Vylúčenie sudcu totiž nastáva priamo zo zákona a nie až výrokom nadriadeného súdu. Preto tiež má sudca oznamovaciu povinnosť o svojom vylúčení (§ 15 Občianskeho súdneho poriadku). Dovolací súd prihliadne na vylúčenie sudcu z úradnej povinnosti

a posudzuje ho bez ohľadu na to, či o vylúčení sudcu bolo rozhodnuté podľa § 16 O.s.p.

Z uvedeného vyplýva, že v predmetnej veci tu nebola žiadna prekážka toho, aby v dovolacom konaní pri posudzovaní namietanej vady konania nemohla byť otázka vylúčenia sudcu skúmaná bez ohľadu na to, či ju a prípadne akým spôsobom riešil prejudiciálne súd nadriadený súdu, na ktorom je sudca činný; dovolací súd je na to priamo predurčený ustanovením § 241 ods. 2 písm. a/, § 237 písm. g/ O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. V opačnom prípade by sa nikdy nemusela odstrániť prekážka pre skutočné uplatnenie ústavnej zásady rovnosti účastníka v konaní (čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a § 18 O.s.p.).

Z obsahu spisu vyplýva, že preskúmaná vec bola po podaní návrhu na súd prvého stupňa pridelená sudcovi JUDr. M. C., pôsobiacemu na Okresnom súde Bratislava V, ktorý uznesením zo 16. októbra 2006, č.k. 8 C 210/2006-42 návrh navrhovateľky na nariadenie predbežného opatrenia zamietol. JUDr. M. C. zároveň prejednal vec na pojednávaní dňa 15. októbra 2007 (č. 1. 62 spisu), na ktorom vypočul navrhovateľku a odporcu ako účastníkov konania. Vo veci na súde prvého stupňa meritórne rozhodla sudkyňa Mgr. J. W., ktorá vec predložila odvolaciemu súdu, pričom vec bola zapísaná do senátu 6 Co v zložení JUDr. M. M. (predseda senátu) a členovia senátu JUDr. M. C. a JUDr. J. M.. Správny bol postup predsedu senátu odvolacieho súdu, ktorý dňa 28. apríla 2009 predložil vec predsedníčke Krajského súdu v Bratislave práve z dôvodu jej pridelenia inému sudcovi náhodným výberom podľa § 51 ods. 4 písm. b) zák. č. 757/2004 Z.z., nakoľko JUDr. M. C. je členom odvolacieho senátu a na súde prvého stupňa rozhodoval o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia.

Predsedníčka Krajského súdu v Bratislave JUDr. G. Š. listom z 19. mája 2009, Spr. 3010/2009 a s poukazom na stanovisko predsedníčky občianskoprávneho kolégia krajského súdu JUDr. J. C. vrátila vec odvolaciemu senátu 6 Co ako nedôvodne predloženú dôvodiac tým, že JUDr. M. C. na súde prvého stupňa vo veci samej – o návrhu na určenie zániku práva odporcu na zabezpečenie bytovej náhrady nerozhodoval a preto nie je dôvod rozhodovať o určení iného sudcu náhodným výberom, prípadne predkladať vec nadriadenému súdu podľa § 15 ods. 1 veta štvrtá O.s.p.

Podľa dovolacieho súdu postup zvolený predsedom krajského súdu nebol správny, pretože vyššie uvedená okolnosť je dôvodom pre vylúčenie menovaného sudcu odvolacieho súdu z prejednávania a rozhodovania veci.

Zmyslom ustanovenia § 14 ods. 2 O.s.p. je totiž zabezpečiť, aby z rozhodovania veci na súde vyššieho stupňa bol tiež vylúčený sudca, ktorý v tejto veci významnejšie pôsobil na súde nižšieho stupňa. Za významnejšie pôsobenie sa v súdnej praxi považuje i výzva podľa § 43 O.s.p., či rozhodnutie o zámene účastníkov konania a nesporne je nutné za významné procesné pôsobenie vo veci považovať aj rozhodnutie o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia a prejednanie veci na pojednávaní, na ktorom sudca vypočuje účastníkov konania (t.j. vykonáva dokazovanie), tak ako to bolo v preskúmvanej veci.

Z uvedeného vyplýva, že sudca odvolacieho súdu, ktorý v konaní na súde prvého stupňa vo významnejšom rozsahu procesne pôsobil, je vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci (§ 14 ods. 2 O.s.p.), a to i v prípade, ak v konaní pred súdom prvého stupňa vo veci meritórne nerozhodol.

Procesná vada podľa ustanovení § 237 písm. g/ O.s.p. zakladá prípustnosť dovolania a je zároveň tiež dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť považované za správne.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto dospel k záveru, že konanie odvolacieho súdu je postihnuté vadou podľa § 237 písm. g) O.s.p., pretože členom odvolacieho senátu, ktorý vo veci rozhodol, bol vylúčený sudca.

Vzhľadom na to Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolaním napadnutý rozsudok Krajského súdu v Bratislave zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie v zmysle ustanovenia § 243b ods. 1, 2 O.s.p.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znovu aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 23. februára 2011

JUDr. V. Magura, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová